

MOŽNÉ

KHB
Kunsthalle
Bratislava

Slovenská
národná
galéria

EASTERN SUGAR

AGRARIZMY

POTENTIAL

AGRARIA

NISMS

BUDE AJ PO REVOLÚCII CUKOR?

WILL THERE STILL BE SUGAR AFTER
THE REBELLION?

Kurátori / Curators:

Maja & Reuben Fowkes

Trvanie / Duration:

21. 8. – 31. 10. 2021

Zastúpení autori a autorky / Participating artists:

Melanie Bonajo, Gerard Ortín Castellví,
Anetta Mona Chişa, Annalee Davis, Ferenc Gróf &
Jean-Baptiste Naudy, Oto Hudec, Marzia Migliora,
MyVillages, Ilona Németh, Uriel Orlow,
Prabhakar Pachpute, Alicja Rogalska

Architekt výstavy / Exhibition architect

Peter Liška

Organizátorky / Organizers:

Ilona Németh, Katarína Karafová, Katarína Figula

Kurátori výstavy / Exhibition curators: Maja & Reuben Fowkes

Text / Text © Maja & Reuben Fowkes

Produkcia / Production: Magdaléna Fábryová, Jozef Tyrol, Martina Hajachová

Inštalácia / Installation: Jozef Tyrol, Tomáš Tükör, Alžbeta Lišková, Robert Šebesta,
Peter Salo, Gabriela Zigová, Jozef Pilát, Alžbeta Kotvanová, Rastislav Sedlačík, Mário
Matuchovič, Róbert Sekeráš, Daniel Cveček, Ivan Szilvásy, Gabriela Halász, Lucia
Kotvanová, Jozef Vančo, Alexandra Gašparovičová, Barbara Debrecká, Rebeca
Kolenová, Valéria Šebová, Michal Meliško

Preklad / Translation: Zuzana Janská

Grafický dizajn / Graphic design: Eva Šimovičová

PR výstavy / PR of the exhibition: Klára Hudáková

Riaditeľ KHB / Director of the KHB: Jen Kratochvíl

Asistentka riaditeľa / Assistant of the Director: Jana Babušiaková

Kurátorka / Curator: Lýdia Pribišová

Hlavný ekonóm / Chief Economist: Denisa Zlatá

Edičné aktivity / Editorial activities: Erik Vilím

Vzdelávacie programy / Educational programmes: Daniela Čarná, Lucia Kotvanová

PR a fundraising / PR and fundraising: Lila Rose

Predhovor

Zámerom výstavy *Možné agrarizmy* je diverzifikovať poľnohospodárstvo a pluralizovať jeho históriu, obnoviť potlačenú roľnícku minulosť a prebudíť jej nerealizované možnosti, narušiť dichotómie medzi mestom a vidiekom, napraviť odcudzenie od prírodného sveta či obnoviť starostlivý a vzájomný vzťah k pôde a rastlinám, ktoré nás živia. Výstava skúma alternatívy ku globalizovanému systému priemyselného poľnohospodárstva, ktorý je založený na patentovaných receptúrach chemických prísad, škodlivých pesticídov a na geneticky modifikovaných semenách, kultivovaných intenzívne strojmi na fosílné palivá. Zároveň odhaľuje jeho pôvod v koloniálnych plantážach a zakorenenosť v ťažobnom kapitalizme.

Znovuobjavenie a prehodnotenie starostlivého vzťahu k pôde spochybňuje neúprosnú expanziu intenzívneho poľnohospodárstva, ktoré sľubovalo nový vek hojnosti, avšak vyčerpávaním prirodzenej vitality pôdy, ohrožením biodiverzity a prispievaním ku klimatickej zmene teraz podkopáva svoje vlastné ciele. Na základe feministických, postsocialistických, černošských, domorodých a mimoludských perspektív navrhujú umelci na tejto výstave pozemkové reformy zamerané na nápravu a budúcnosť, na dosiahnutie spravodlivej sociálnej a ekologickej zmeny.

Celoplanetárny rozsah transformácie poľnohospodárskych metód a vidieckeho života od kolonizácie Ameriky a nástupu moderného priemyslu symbolizujú paralelné trajektórie cukrovej trstiny a cukrovej repy, ktorých potenciálnu históriu umelci na výstave reaktivujú. Pozorovanie teoreticky dekolonializmu, Arielly Aishy Azoulay, že „potenciálna história nenapravuje svety zasiahnuté násilím, ale vracia sa do okamihu pred násilím a odtiaľ vychádza“, hovorí taktiež o prepletených sociálnych a environmentálnych problémoch krajiny. Umelci na výstave sa vracajú do obdobia pred založením monokultúrnych plantáží, pred rozoraním mozaiky biologicky rozmanitých fariem, ktoré vymazali stáročné poznatky o rastlinách, a taktiež predtým, ako geneticky modifikovaná kukurica nahradila odrody pestované prvými národmi. Chcú tak naznačiť, že iná agrárna cesta bola a ešte stále je možná. Tieto umelecké prístupy upozorňujú na to, že na vytvorenie nápravných postupov je potrebné pochopiť zložitú a vzájomnú prepojenosť agrárneho úsilia, v rámci ktorej sú v stávke všetky pozemské bytosti, prekvitajúce rastliny, vitalita pôdy a blaho Zeme.

Ďalšou líniou, ktorá sa vinie výstavou, je uvedenie si, že potenciálne dejiny transformácie vo Východnej Európe po roku 1989 mohli mať iný priebeh. Vyplýva to zo kolaboratívno-výskumného a edičného projektu Ilony Németh, *Eastern Sugar*, ktorý načrtol zánik cukrovarníckeho priemyslu v regióne v dôsledku neoliberalných trhových mechanizmov a finančného oportunizmu. Na základoch významnej revolučnej histórie regiónu a pri reaktivácii jeho povzbudzujúceho dedičstva roľníckych povstaní, *Možné agrarizmy* poukazujú na konvergenciu s mnohými formami revolúcie, potrebnými na riešenie

environmentálnej krízy, na ktorej má intenzívne poľnohospodárstvo neodškriepiteľný podiel. V predtuchu, že „príde revolúcia“, sa protagonisti *Zvieracej farmy* pýtajú: „Bude aj po revolúcii cukor?“, čím odhaľujú napätie medzi existenciálnou úzkosťou z blížiacej sa budúcnosti a pripravenosťou uskutočniť zmenu.

S ohľadom na pluralitu agrárnych dejín a možných verzií budúcnosti vedie k výstave viac ako jedna cesta, pričom medzi jednotlivými dielami existuje množstvo prepojení. Vstup vľavo zavedie návštevníkov na miesto práve tu a teraz, na stredoeurópsky vidiek, kde sa miestne tradície a sporné dedičstvo socializmu stretávajú s vplyvom hospodárskej globalizácie a klimatických zmien na vidiecku komunitu. Alternatívny vstup vpravo vedie k hlbokým dejinám antropocénu, významným súvislostiam medzi európskym kolonializmom a kapitalistickým extraktívizmom, ako aj k prepleteným osudom všetkých pozemských bytostí v ére sociálnej a ekologickej krízy. Tieto dve cesty sa stretávajú v centre výstavného priestoru, kde sa reaktivácia domorodých vedomostí pretína s experimentmi nehierarchických a antikapitalistických ekologických prístupov. Tretia cesta k výstave vedie cez centrálny priestor, ktorý je miestom planetárnych bojov medzi intenzifikáciou technologickej, ekonomickej a politickej kontroly nad pôdou a zelenými výhonkami agrárnej vzbury.

Maja & Reuben Fowkes
kurátori výstavy

Dielo

Alicja Rogalska s Katalinou Erdődi, Rékou Annus a Ženským zborom z Kartalu: *Zmes z noviniak*, 2021

Film *News Medley* (2021), ktorý prináša reportáž o živote na súčasnom stredoeurópskom vidieku z pohľadu žien, vznikol na základe umeleckej spolupráce s maďarským dedinským zborom. Prostredníctvom procesu spoločného prepisovania zmesi piatich piesní z ich repertoáru projekt vyjadruje cez prizmu osobných skúseností aktuálne problémy tejto medzigeneračnej komunity. Upravené texty odrážajú spomienky na prácu v miestnom cukrovarníckom družstve, prechod na podnikanie v postsocialistickom tranzitnom období a krízu, ktorú na vidiek priniesol úbytok mladých ľudí. Film poukazuje na kontinuitu a prispôsobivosť ľudových kultúr a na možnosti opätovnej aktivácie vidieckych tradícií s cieľom vyjadriť súčasné problémy. Ukazuje tiež, do akej miery boli ženy hnacou silou transformácie vidieka a ťažkosti rodovo podmienenej práce. Leitmotív posilňujúcej a nehierarchickej formy kruhových štruktúr ako v *News Medley* zdôrazňuje pôsobenie samoorganizovaných kolektívov ako zdroja sily, komunity a starostlivosti.

MyVillages (Kathrin Böhm, Wapke Feenstra a Antje Schiffers): *Prestieranie stola: každodenný ruralizmus*, 2021

Projekt MyVillages, ktorý kritizuje monokultúry obrábané ťažkými strojmi, zastúpenými v inštalácii obrovskou pneumatikou z traktora, upozorňuje na protikladnú rozmanitosť vidieckych ekonomík, komunít a poznatkov. Sériu krátkych filmov ukazuje, ako vidiecke produkty vznikajú zblížovaním miestnych identít a vedomostí, a skúma

vzťahy medzi tvorivosťou výrobcov, tradičnými remeslami a kolektívnymi výmenami. Vidiek sa ukazuje ako miesto trans-lokálneho prepojenia, ktoré je naznačené slovným vyhľadávaním viac ako 100 vidieckych lokalít v Európe a mimo nej. MyVillages s nimi spolupracuje od založenia tohto medzinárodného kolektívu v roku 2003. Vyzýva k ďalšej spolupráci a prestiera si stôl pre sociálne výmeny s cieľom posúdiť hodnotu vidieckych kultúr vo svete umenia, ktorému dominujú mestá, preskúmať kolektívny majetok ako alternatívny ekonomický systém a vyrovnáť sa s výzvami, ktoré predstavuje klimatická zmena pre poľnohospodársku výrobu. MyVillages navrhujú namiesto romantizácie vidieka jeho komplexnú víziu ako priestoru pre kultúrne experimenty, sociálnu tvorivosť a ekologické postupy.

Ilona Németh: *Fragmenty archívu Eastern Sugar*, 2021

Dve tabule rotujúce v priestore výstavy deinštalovala Ilona Németh zo strechy opustených kancelárií zbúraného cukrovaru v Dunajskej Strede, ktorého osud bol počas postsocialistickej transformácie východiskom pre autorkin dlhodobý výskum v rámci projektu *Eastern Sugar*. Miznúci nápis Juhocukor z čias socializmu bol zakrytý v čase, keď závod prevzali nadnárodné korporácie a nahradili ho nápisom Eastern Sugar, ktorý symbolizuje expanziu západného kapitálu na trhy bývalého východného bloku. Nový nápis stratil svoj význam po trvalom zatvorení továrne v roku 2007, keď investori využili kompenzačný program na zníženie európskej produkcie cukru. Osobitnú kapitolu v zániku cukrovarníckeho priemyslu na Slovensku tvorí továreň v Sládkovičove, ktorá v čase svojho rozkvetu pozostávala z viac ako 50 fariem, vodnej elektrárne, železničnej siete a konzervárne, ako aj školy a verejného kúpaliska pre miestne obyvateľstvo. V tomto cukrovare bola vyvinutá svetoznáma tzv. Diószegova metóda, ktorú charakterizovali princípy udržateľnosti, minimalizácie odpadu a obehovej ekonomiky. Jej potenciál sa nanovo ukazuje práve dnes.

Marzia Migliora: *Paradoxy hojnosti, 2017 – 2019* *C'est a ce prix que nous mangeons du sucre (Toto je cena, ktorú platíme za konzumáciu cukru), 2021*

Talianska umelkyňa Marzia Migliora vyrastala vo farmárskej rodine a dobre pozná problémy vyplývajúce z intenzifikácie poľnohospodárstva prostredníctvom mechanizácie, závislosti od chemických hnojív a pesticídov a genetickej modifikácie osív. Jej séria koláží *Paradoxes of Plenty* (2017 – 2019) sa zaoberá výrobou potravín v podmienkach globálneho kapitalizmu, ako aj jeho závažným dopadom na ľudí, zvieratá a planétu, ktoré vedú k vyčerpaniu vrchnej vrstvy pôdy, znečisťovaniu a „úplnej premene produktov pôdy, ktoré konzumujeme, a kvality života tých, ktorí túto pôdu obrábajú, vrátane mojej vlastnej rodiny“. Pri načrtnutí drahej cesty rozvoja poľnohospodárstva vychádzala zo zbierky poľnohospodárskych príručiek svojho starého otca, ktoré svojou propagáciou monokultúrnych metód nesú ideologický odtlačok agrárnych dejín dvadsiateho storočia. Špeciálne pre výstavu vytvorila novú koláž pod názvom *C'est a ce prix que nous mangeons du sucre* (2021), ktorá odkazuje na verš z Voltairovho diela *Candide* a naráža na cenu konzumácie cukru v Európe. Dielo skúma prepletené dejiny otroctva, kolonializmu a extraktivizmu v tvrdom súperení medzi karibskou cukrovou trstinou a európskou cukrovou repou. Koláže porovnávajú pozície poľnohospodárov, ich produktov a globálnych sietí, a približujú konflikt medzi myšlienkou pokroku a ekologickými dôsledkami industriálneho poľnohospodárstva.

Melanie Bonajo: *Nočná trilógia o pôde: Polnočné záhradkárčenie, 2016*

Experimentálny dokument *Polnočné záhradkárčenie* (2016) je poslednou časťou *Nočnej trilógie o pôde*, série

podmanivých filmových inštalácií od Melanie Bonajo, ktoré sa zaoberajú „pocitom nesmierneho odcudzenia väčšiny ľudí na Západe voči prírode.“ Rozpráva príbeh štyroch žien, z ktorých každá vyvinula priekopnícke postupy na opätovné vytvorenie komunit, návratu k spojeniu s prírodou a obnovy nekapitalistických spôsobov existencie vo svete. Prvá z nich vychováva svoju rodinu v spojení s duchom rastlín, pričom zbierajú lesné plody a využívajú ich liečivú silu. Druhá žena zanechala svoju kariéru v meste a založila farmu, kde sa ošipánym dostáva láskavého a starostlivého prístupu v kontraste s obľudnosťami mäsového priemyslu. Ďalšia začala projekt organického záhradkárstva, aby sa postavila proti „potravínovému apartheidu“ v Spojených štátoch, a prostredníctvom duchovného aktivizmu a opätovného spojenia černošských komunit s pôdou rozvíja odpor voči rasizmu, kapitalizmu a iným útlakom. Posledná žena Navajo vyjadruje domorodý postoj, v ktorom sú rastliny, kone, oblaky a stromy chápané ako príbuzní Zeme, a vyzýva každého, kto si myslí, že „život je posvätný“, aby sa pripojil k „domorodej renesancii“. Tieto ženy svojím pozorným využívaním pôdy, pestovaním plodín a chovom zvierat, ako aj spájaním ľudí na pôde pri riešení historických tráum, ukazujú, ako uplatňovať antikapitalistické hodnoty agrárnej spravodlivosti a starostlivosti.

Oto Hudec: *Kukuričná pieseň, 2012 – 2021*

Inštalácia *Corn Song* (2012 – 2021) skúma napätie medzi pôvodnými postupmi pestovania kukurice a jej priemyselným pestovaním v podmienkach monokultúrnej modernej éry. Vo videu *Corn Song* umelec predvádza hudobnú improvizáciu na poli s kukuricou v poľnohospodárskom pásme Spojených štátov. Zatiaľ čo americkí Indiáni v rámci tradície medzidruhovej starostlivosti a porozumenia k rastlinnému svetu zvykli spievať kukurici, aby jej pomohli rásť, Hudec hudbou na poli geneticky modifikovanej kukurice upozornil na mechanistický a necitlivý prístup k rastlinnému životu v modernom industriálnom poľnohospodárstve.

V tejto novej inštalácii autor ďalej skúma vizuálne súvislosti medzi tradičnou irokézskou architektúrou a kukuričnými klasmi, ktoré odrážajú ich význam ako zdroja potravy a posvätný status v kultúrach pôvodných obyvateľov Ameriky. Motív kukurice je rozpoznateľný aj na obraze kontajnerovej lode, obchodného plavidla, ktoré si razí cestu oceánmi, čo naznačuje kolobeh medzi neudržateľnými poľnohospodárskymi metódami, globálnym potravinárskym priemyslom a hospodárskym systémom zameraným na zisk.

Annalee Davis: *Zametanie polí*, 2016 *Denník chodca – Pokus o zvrátenie odcudzenia*, 2021

Rodný ostrov Annalee Davis, Barbados, bol prvým britským zdrojom cukru. Kedysi išlo o najbohatšiu kolóniu anglickej Ameriky, kde Británia zdokonalila svoj koloniálny systém prostredníctvom plantáží a prispela k modernizácii Británie na základe transatlantického obchodu s otrokmi a výnosného cukrovárnickeho priemyslu. Pri realizácii svojho nového diela *Denník chodca – Pokus o zvrátenie odcudzenia* (2021) sa Annalee Davis prechádzala po poliach za svojím ateliérom na rodinnom pozemku, bývalej plantáži cukrovej trstiny zo 17. storočia, ktorej topografické kontúry tvoria pozadie tejto inštalácie. Jej zistenia z pravidelných prechádzok po krajine s krutou históriou sú zaznamenané v účtovných knihách zachránených z opusteného cukrovaru. Tento osobný denník opätovného spojenia s pôdou, ktorý si privlastňuje jej povrch a vyvracia ekonomické opodstatnenie, v sebe skrýva potenciál vzniku protipoznania. Fotografická séria *Zametanie polí* (2016) dokumentuje performatívne gestá na pripomenutie a očistenie zeme od jej násilnej minulosti a ekologických škôd spôsobených monokultúrnym pestovaním cukru, ktoré zdevastovalo biodiverzitu karibského ostrova. Divoké rastliny, ktoré znovu osídľujú polia, poukazujú na možnosti ekologickej obnovy po ukončení prevádzky plantáží.

Uriel Orlow: *Pôdne afinity*, 2012 – 2021

Dielo *Soil Affinities* sleduje línie a siete pozemských spojení medzi rastlinami a ľuďmi v rôznych geografických a časových obdobiach. Vychádza z agrárnej histórie parížskeho predmestia Aubervilliers, ktoré malo až do industrializácie regiónu na konci 19. storočia bohatú tradíciu záhradníctva. Keďže úpadok produkcie potravín v tejto oblasti prebiehal súčasne s rozvojom koloniálneho poľnohospodárstva v Afrike, autor sa rozhodol preskúmať súvislosti medzi (post)koloniálnou históriou a asistovanou migráciou rastlín. Francúzske úrady v rámci toho založili v parížskom Bois de Vincennes koloniálnu skúšobnú záhradu, ktorá slúžila ako centrum na presádzanie rastlinných druhov medzi Amerikou, Francúzskom a západnou Afrikou. Experimentálne pestovanie európskych základných plodín, ako sú paradajky, paprika, zelená fazuľa, cibuľa a kapusta pripravilo pre francúzskych osadníkov pôdu na celkovú zmenu orientácie senegalského poľnohospodárstva na obsluhu európskych trhov v ére globalizácie. Inštalácia pozostáva z videa, fotografií a ďalších dokumentov zozbieraných vo Francúzsku a Senegale. Je štruktúrovaná horizontálnym, nelineárnym spôsobom, aby umožnila prelínanie a vzájomné obohacovanie ľudských a rastlinných dejín zaoceánskej mobility.

Ferenc Gróf a Jean-Baptiste Naudy: *Saharské more*, 2021

Vízia vytvorenia umelého mora uprostred Sahary sa datuje do konca 19. storočia, keď sa vo francúzskej koloniálnej fantázii rozvíjali geoinžinierske plány na premenu nehostinnej púšte na obilnicu Magrebu. Inštalácia *Saharské more* skúma prehistóriu súčasných plánov formovania pôdy, ktorých cieľom je v masívnom meradle pretvoriť a reorganizovať planétu a nenechať žiadne miesto na Zemi bez technokratickej kontroly, aj keby to malo znamenať domestikáciu púšte. Archeologické nálezy však ukazujú, že Sahara nebola vždy taká suchá – stratené korytá riek a jazerá sú dôkazom neolitického vlhkého obdobia, keď

bola táto oblasť úrodnou savanou. Socha *La Semeuse* alebo *Rozsievateľ / Golem z Gabés* odkazuje na produktivistický étos koloniálnej moderny, ktorá sa snažila ovládnuť pôdu kvôli zisku, moci a národu, čo spôsobilo rozvíjajúcu sa ekologickú krízu. Hrozba premeny svetovej úrodnej pôdy na púšť v dôsledku klimatických zmien vrhá nové svetlo na takéto geoinžinierske snahy, pričom nové meteorologické skutočnosti sú znázornené v infografikách zobrazujúcich nekontrolovateľné reakcie slnka, vzduchu, pôdy a vody na zahrievajúcej sa planéte.

Gerard Ortín Castellví: *Agrologistika, 2021*

Agrologistika je súčasťou trilógie filmov, ktoré skúmajú novú definíciu spôsobov výroby, distribúcie a spotreby potravín v ére zrýchľujúcej sa environmentálnej transformácie. Zameriava sa na hyperautomatizáciu výroby potravín a nasadenie zobrazovacích technológií vo futuristických skleníkoch a kriticky analyzuje technovedecké riešenia, ktoré mobilizujú rastliny, ľudí a roboty ako vzájomne zameniteľné prvky v poľnohospodárskych operáciách. Zobrazovanie sa ukazuje ako neoddeliteľná súčasť fungovania globálneho potravinárskeho sektora a zároveň otvára možnosť vytvárania proti-obrazov, ktoré zviditeľňujú jeho nepriehľadné infraštruktúry a mechanizmy. Vo filme sa práve takýto proti-príbeh s potenciálom narušiť hladko fungujúci agroekonomický systém objavuje po zotmení v podobe nefudských aktérov, ktorých fiktívna prítomnosť narúša technologické kúzlo ovládajúce denaturované prostredie priemyselnej farmy. Film je pozvánkou na zmyslovú cestu, na ktorej sa prostredníctvom pohyblivých obrazov skúma a spochybňuje úloha high-tech skleníkov v ekologických premenách a budúcnosť výroby potravín.

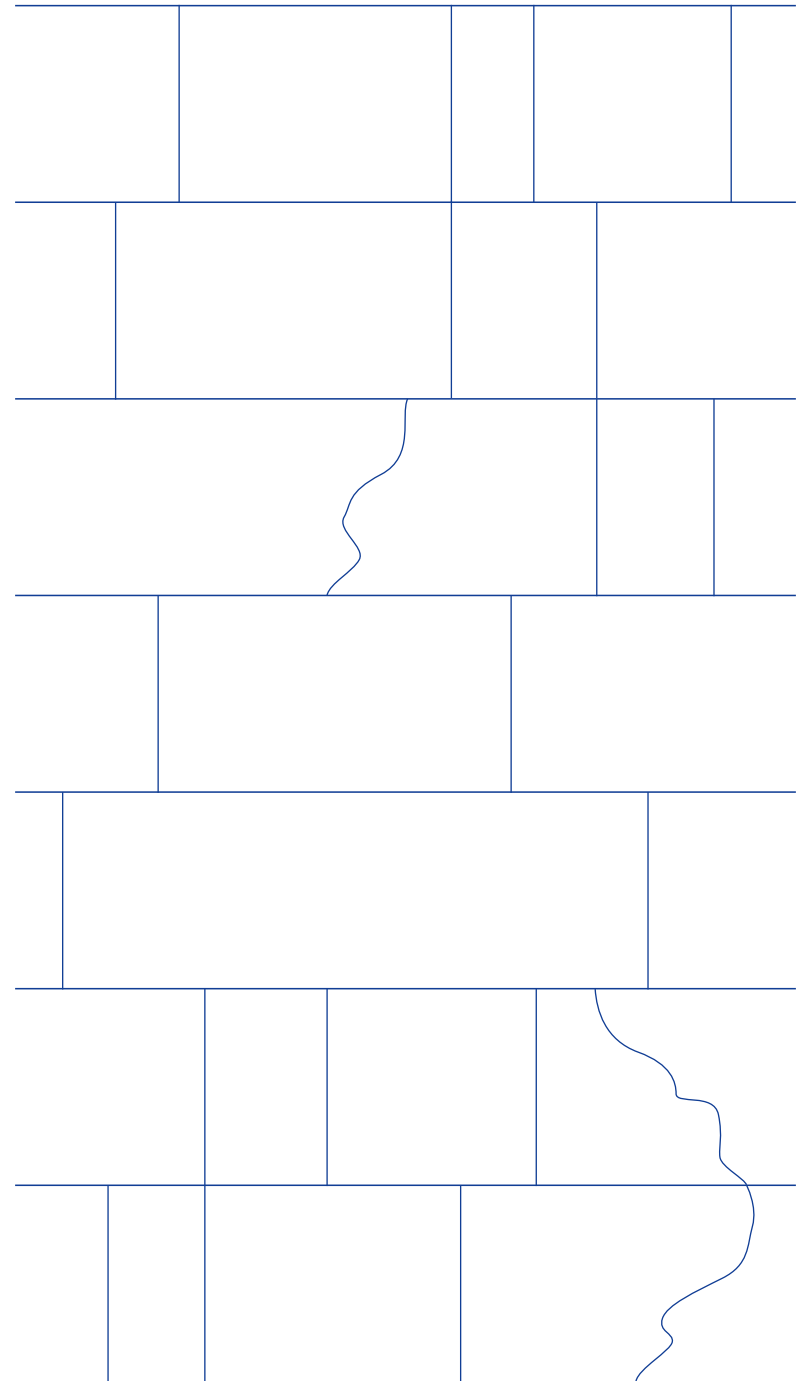
Prabhakar Pachpute: *Pieseň pre zhromaždenie II, 2021*

Monumentálny rozsah nástennej maľby *Pieseň pre zhromaždenie II*, realizovanej uhlíkom a akrylom na stenách Kunsthalle Bratislava, zodpovedá obrovskej agrárnej a ekologickej kríze, ktorá sa odohráva v Indii. Umelec vyjadruje solidaritu s miliónmi poľnohospodárov, ktorí vyšli do ulíc, aby protestovali proti právnym a ekonomickým zmenám, ktoré v nich vyvolávajú obavy, že sa stanú bezbrannými voči zabratiu svojej pôdy poľnohospodárskymi korporáciami, čo prehĺbi sociálne problémy bezzemkov a chudoby na vidieku. Znepokojujúce postavy, ktoré sú sčasti strojmi, sčasti zvieratami a sčasti ľuďmi, sa stretávajú v puste a vyčerpanej krajine, aby priniesli dystopickú víziu deštruktívnych síl meniacich krajinu. Utrpenie poľnohospodárov sa nedá oddeliť od utrpenia pôdy, ktorá bola otrávená chemikáliami a zbavená svojej biotickej rozmanitosti pestovaním geneticky modifikovaných plodín. Dielo poukazuje na nevyhnutnosť vzbury, na povstanie vykorisťovaných vidieckych komunít so zdvihnutými päťami, ale aj na svet prírody tvárou v tvár pustošeniu industriálneho poľnohospodárstva a dôsledkom antropogénnej klimatickej zmeny. Budúcnosť života na Zemi teraz závisí od výsledku vzbury tohto pozemského zhromaždenia, ktorá sa prejaví obnovením tradičných znalostí o osivách a odmietnutím poľnohospodárstva založeného na vstupoch v prospech starostlivosti o pôdu.

Anetta Mona Chișa: *Jeden ár, 2021*

Názov tohto diela, ktoré bolo vytvorené pre túto príležitosť, odkazuje na obrat foriem, ktorý z negatívneho vytvára pozitívne a prevracia hierarchické perspektívy naruby. Referuje tiež k základnej jednotke na vymedzenie územia, ktorá od staroveku upevňovala hranice vlastníctva a obrábania pôdy v Európe. Práve Rimania systematizovali rozdeľovanie pozemkov na stotiny ako metódu delenia a pridelovania dobytých území a vytvorili pevnú štruktúru

obdĺžnikových sietí, ktoré uľahčili správu majetku a výber daní. Veľkosť a tvar diela, v ktorom sa 1 ár pôdy premieňa na sochu s rozlohou 100 m², pripomína procesy územného vymedzovania premieňajúce pôdu na kapitál, ako aj súvisiace problémy spravovania pôdy, ohradzovania spoločného majetku a mechanizmov kolonizácie. Sochárskou transformáciou zvlnenej pôdy inštalácia upozorňuje aj na materiálnosť pôdy, mapuje zemitý odtlačok poľnohospodárskej práce v značkách a zásahoch do pôdy a vytvára amorfný odliatok pozostatkov obrábania, praskania a erózie. Dielo objavuje spoločné črty medzi vymedzením pozemkov a systémami ekonomickej kontroly, pričom do centra pozornosti stavia pôdu. Problémom je úbytok vrchnej vrstvy pôdy v dôsledku nadmerného využívania a zrýchľujúcej sa erózie, ako aj toxické účinky pesticídov na biotické spoločenstvá pôdy.

Introduction

Potential Agrarianisms sets out to diversify agriculture and pluralise its histories, recovering suppressed peasant pasts and activating their unrealised possibilities, destabilising urban-rural dichotomies, repairing the disconnect with the natural world and restoring caring and reciprocal relationships to the soils and plants that nourish us. Uncovering its origins in colonial plantations and embeddedness in the operations of extractive capitalism, the exhibition explores alternatives to the globalised system of industrial agriculture with its patent formula of chemical additives, noxious pesticides and genetically modified seeds, vigorously cultivated with fossil fuel machinery. The rediscovery and reimagining of attentive relations to the land challenges the relentless expansion of intensive farming which promised a new age of abundance, but by depleting the natural vitality of the soil, endangering biodiversity and contributing to climate change now undermines its own aims. Drawing on feminist, postsocialist, black, indigenous and beyond-human perspectives, the artists in this exhibition propose reparative and future oriented land reforms for a just social and ecological transition.

The planetary scale of the transformation of agricultural methods and rural life since the colonisation of

the Americas and onset of industrial modernity is epitomised by the parallel trajectories of sugar cane and sugar beet, whose potential histories are reactivated by artists in the show. Decolonial theorist Ariella Aïsha Azoulay's observation that 'potential history does not mend worlds after violence but rewinds to the moment before the violence occurred and sets off from there' also speaks to the entwined social and environmental predicaments of the land. Artists in the exhibition rewind to the moment before the establishment of monocultural plantations, before a patchwork of biodiverse farms was ploughed over, erasing centuries of situated plant knowledges, and before genetically modified corn replaced varieties cultivated by First Nations to suggest that another agrarian path was and is still possible. These art practices infer that in order to establish reparatory procedures, it is necessary to understand the complexity and interconnectedness of agrarian struggles in which all terrestrials, the flourishing of plants, the vitality of the soil and wellbeing of Earth are at stake.

The realisation that the potential histories of post-1989 transition in Eastern Europe could have followed a different course is another underlying stream of the exhibition. This arises from Ilona Németh's collaborative research and editorial project *Eastern Sugar* that outlined the demise of the region's sugar industry as a result of neoliberal marketization and financial opportunism. Building on the momentous revolutionary history of the region and reactivating its empowering legacies of peasant revolts, *Potential Agrarianisms* points to a convergence with the multiple forms of rebellion required to address the environmental crisis, in which intensive agriculture is

inextricably implicated. Anticipating that 'rebellion will come,' the protagonists of *Animal Farm* nevertheless wonder, 'will there still be sugar after the rebellion?', revealing the tension between existential anxiety about the imminent future and preparedness to bring about change.

Reflecting the plurality of agrarian histories and potential futures, there is more than one way into the exhibition and a multitude of connections between the works. The entry to the left takes visitors straight into the here and now of the Central European countryside, where the local traditions and the contested legacies of socialism collide with the impact of economic globalisation and climate change on rural communities. The alternative entry on the right leads into the deep histories of the Anthropocene, the momentous connections between European colonialism and capitalist extractivism, and the entangled destinies of all terrestrials in an epoch of social and ecological crisis. These two pathways meet at the apex of the exhibition space, where the reactivation of indigenous knowledges intersects with experiments in non-hierarchical and anti-capitalist ecological practices. A third route into the exhibition leads through the central space, a site of planetary struggles between the intensification of technological, economic and political control of the land and the green shoots of agrarian rebellion.

Maja & Reuben Fowkes
exhibition curators

Artworks

Alicja Rogalska with Katalin Erdödi, Réka Annus and the Women's Choir of Kartal: *News Medley*, 2021

Delivering a reportage about the here and now of Central European rural life from women's point of view, the film *News Medley* (2021) grew out of artistic collaboration with a Hungarian village choir. Through a process of collective rewriting of a medley of five songs from their repertoire, the project articulates through the prism of personal experiences the current concerns of this intergenerational community. The updated lyrics reflect on memories of working in the local sugar cooperative, the switch to entrepreneurship in the postsocialist transition and the crisis that youth depopulation has brought to the countryside. The film points to the continuity and adaptability of folk cultures and the potential for rural traditions to be reactivated to express contemporary issues. It also shows the extent to which women have been the driving force in rural transformations and the hardships of gendered labour. The leitmotif of the empowering and non-hierarchical form of circular structures in *News Medley* emphasises the agency of self-organised collectives as a source of strength, community and care.

MyVillages (Kathrin Böhm, Wapke Feenstra and Antje Schiffrers): *Setting the Table: Everyday Ruralism*, 2021

Taking issue with monocultures that deploy heavy machinery to work the land, represented in their installation by a giant tractor tyre, MyVillages draw attention to the countervailing diversity of rural economies, communities and knowledges. Showing how rural products emerge from the convergence of local identities and situated knowledges, a series of short films explores the relationships between the creativity of

the makers, traditional crafts and collective exchanges. The countryside is revealed as a site of trans-local connectivity, signalled by a wordsearch of the more than 100 rural localities across Europe and beyond that MyVillages have worked with since the international collective was established in 2003. Inviting further collaboration, a table is set for social transactions to assess the value of rural cultures in urban-dominated artworlds, explore the commons as an alternative economic system and come to terms with the challenges that climate change poses to agricultural production. Instead of romanticising the rural, MyVillages propose a complex vision of the countryside as a space for cultural experimentation, social creativity and ecological practice.

Ilona Németh: *Fragments of the Eastern Sugar Archive*, 2021

The two signs rotating in the exhibition space were uninstalled by Ilona Németh from the roof of the derelict offices of the demolished sugar factory in Dunajská Streda, the fate of which during the postsocialist transition was the starting point for the artist's long-term research within the *Eastern Sugar* project. The fading socialist era insignia of Juhocukor, meaning southern sugar, was covered up when the plant was taken over by multinational corporations and replaced by Eastern Sugar, symbolising the expansion of Western capital into former Eastern Bloc markets. The new sign was in turn made redundant following the permanent closure of the factory in 2007, as the investors took advantage of a compensation scheme to reduce European sugar production. A particular chapter in the demise of the sugar industry in Slovakia belongs to the Sladkovičovo manufactory, which in its heyday consisted of more than 50 farms, a hydroelectric power plant, railway network and cannery, as well as a school and public swimming pool for the local population. It was in this sugar factory where the world-famous Dioszeg method was developed, characterized by the principles of sustainability, waste minimization and circular economy. Its potential is being revealed today.

Marzia Migliora:
Paradoxes of Plenty, 2017 – 2019
C'est a ce prix que nous mangeons du sucre, 2021

Growing up in a family of farmers, Italian artist Marzia Migliora is well acquainted with the issues arising from the intensification of agriculture through mechanisation, dependence on chemical fertilisers and pesticides and the genetic modification of seeds. Her series of collages *Paradoxes of Plenty* (2017-19) investigates food production under global capitalism and its weighty footprint on people, animals and the planet, resulting in top-soil depletion, pollution and, in the artist's words, the 'complete transformation of products of the land we consume and the quality of life of those who cultivate that land, including my own family.' In outlining the costly path of agricultural development, she drew on her grandfather's collection of farming manuals, which in their advocacy of monocultural methods bear the ideological imprint of twentieth century agrarian history. Realised especially for the exhibition is a new collage entitled *C'est a ce prix que nous mangeons du sucre* (2021) in reference to a line in Voltaire's *Candide* that alludes to the price of consuming sugar in Europe. The work investigates the entwined histories of slavery, colonialism and extractivism in the bitter rivalry between Caribbean sugar cane and European sugar beet. Juxtaposing the positions of farmers, their produce and global networks, the collages shed light on the conflict between the idea of progress and the ecological impacts of industrial agriculture.

Melanie Bonajo: *Night Soil Trilogy: Nocturnal Gardening, 2016*

The experimental documentary *Nocturnal Gardening* (2016) is the last part of *Night Soil Trilogy*, a series of immersive film installations by Melanie Bonajo that, in her words, address 'the huge disconnection most Western people feel to nature.'

It tells the story of four women, each of whom has developed pioneering practices to reassemble communities, reconnect with nature and restore non-capitalist ways of being in the world. The first is bringing up her family in union with plant spirits, foraging and harvesting fruits of the forest and applying its healing powers. The second woman left her city career to establish a farm where pigs are stroked and appreciated to counteract the monstrosities of the meat industry. Another started an organic gardening project to oppose 'food apartheid' in the United States, cultivating resistance to racism, capitalism and other oppressions through spiritual activism and the reconnection of black communities to the land. Finally, a Navajo woman voices indigenous position in which plants, horses, clouds and trees are understood as relatives of the Earth, extending the invitation to anyone who thinks that 'life is sacred' to join the 'indigenous renaissance.' Through their attentive ways of land use, crop growing and animal husbandry, and by bringing people together on the land to deal with historical traumas, these women show how to practice anti-capitalist values of agrarian justice and care.

Oto Hudec: *Corn Song, 2012 – 2021*

The installation *Corn Song* (2012-21) investigates the tension between indigenous practices of growing corn and its industrial cultivation under conditions of monocultural modernity. In the video piece *Corn Song*, the artist is shown performing a musical improvisation to a field of corn plants in the agricultural belt of the United States. While the Native American tradition of interspecies care and understanding towards the plant world was expressed through their practice of singing to the corn to help it grow, by playing music to a field of genetically modified corn Hudec drew attention to the mechanistic and unfeeling attitude towards vegetal life of modern industrial agriculture. Further explored in this new installation are the visual connections between traditional Iroquois architecture and cobs of corn, reflecting its importance as a food source and sacred status in Native

American cultures. The corn motif is also recognisable in the painting of a container ship, trading vessels that plough their way across the oceans, suggesting a circularity between unsustainable agricultural methods, the global food industry and the profit-fuelled economic system.

Annalee Davis: *Sweeping the Fields*, 2016, *A Walker's Diary – An Effort at Disalienation*, 2021

Annalee Davis's native Barbados was Britain's first sugar island. Once the wealthiest colony in the English Americas, this is where Britain perfected its colonial machinery via the plantation system, contributing to the modernization of Britain on the back of the transatlantic slave trade and the profitable sugar industry. To realise her new work, *A Walker's Diary – An Effort at Disalienation* (2021), Annalee Davis walked in the fields behind her studio on family property, a former sugar cane plantation dating to the seventeenth century, the topographical contours of which form the backdrop for this display. Her findings from regular walks on land steeped in brutal histories are recorded on ledgers salvaged from an abandoned sugar factory. Appropriating their surfaces and countering their economic rationale, this personal diary of reconnections with the land holds the potential for counter-knowledges to emerge. The photographic series *Sweeping the Fields* (2016) documents performative gestures to remember and cleanse the land from its violent past and the ecological damage caused by the monocultural farming of sugar that devastated the biodiversity of the Caribbean island. The wild botanicals which are repopulating the fields point to the possibilities of post-plantation ecological resurgence.

Uriel Orlow: *Soil Affinities*, 2012 – 2021

Soil Affinities traces lines and networks of terrestrial connection between plants and people across different

geographies and temporalities. It takes as its starting point the agrarian history of the Parisian suburb of Aubervilliers, which until the end of the nineteenth century when the region was industrialised had a rich tradition of market gardening. Noting that the decline of food production in the area coincided with the development of colonial agriculture in Africa, the artist set out to research the connections between (post)colonial history and the assisted migration of plants. This included the founding of a colonial test garden in the Bois de Vincennes in Paris by the French authorities as a hub for the transplantation of plant species between the Americas, France and West Africa. The experimental cultivation of European staples such as tomatoes, peppers, green beans, onions and cabbage for the French settler population paved the way for the wholesale reorientation of Senegalese agriculture to serve European markets in the era of globalisation. Consisting of video, photography and other documents gathered in France and Senegal, the installation is structured in a horizontal, non-linear manner to allow human and vegetal histories of trans-oceanic mobility to intersect and cross-fertilise.

Ferenc Gróf & Jean-Baptiste Naudy: *Sahara Sea*, 2021

The vision of creating an artificial sea in the middle of the Sahara dates to the late nineteenth century, when fuelled by the French colonial imagination geoengineering plans were developed to turn the inhospitable desert into the breadbasket of the Maghreb. The installation *Sahara Sea* excavates the pre-history of contemporary terraforming schemes to redesign and reorganise the planet on a massive scale, leaving no place on Earth free from technocratic control, even if it entails domesticating the desert. Archaeological records reveal however that the Sahara was not always so dry, with lost riverbeds and lakes evidence of a Neolithic wet period when the region was a fertile savannah. The representation of *La Semeuse* or *The Sower / Golem of Gabés* references the productivist ethos of colonial

modernity, which sought to dominate the land for profit, power and the nation, engendering the unfolding ecological crisis. The threat of the desertification of the world's fertile land posed by climate change casts such geoengineering efforts in a new light, with the altering meteorological realities represented in infographics depicting the uncontrollable reactions of sun, air, land and water on a heating planet.

Gerard Ortín Castellví: *Agrologistics, 2021*

Agrologistics is one of a trilogy of films investigating the redefinition of the modes of production, distribution and consumption of food in an era of accelerating environmental transformation. Focusing on the hyper-automation of food production and deployment of imaging technologies in futuristic greenhouses, the artist critically analyses technoscientific solutions that mobilise plants, people and robots as interchangeable elements in agricultural operations. The production of images is revealed as integral to the functioning of the global food sector, while also opening up the possibility of generating a counter-imaginary that makes visible its opaque infrastructures and mechanisms. In the film, just such a counter-narrative with the potential to disrupt the smoothly functioning agro-economic system arrives after dark in the form of non-human actors whose fictionalising presence breaks the technological spell that rules the denatured setting of the industrial farm. The film is an invitation to a sensory journey in which through moving images the role of high-tech greenhouses in ecological transformations and the future of food production is explored and challenged.

Prabhakar Pachpute: *The Song for an Assembly II, 2021*

The monumental scale of the mural *The Song for an Assembly II* realised with charcoal and acrylic on the walls of Kunsthalle

Bratislava corresponds to the enormity of the agrarian and ecological crisis unfolding in India. The artist expresses solidarity with the millions of farmers who have taken to the streets to protest against legal and economic changes that they fear will leave them defenceless against the takeover of their land by agricultural corporations, deepening the social problems of landlessness and impoverishment in the countryside. Unsettling figures that are part-machine, part-animal and part-human gather together in a barren and exhausted landscape to deliver a dystopian vision of the destructive forces transforming the countryside. The suffering of the farmers is inseparable from that of the land, which has been poisoned with chemicals and stripped of its biotic diversity by the planting of genetically modified crops. The work points to the inevitability of the rebellion of exploited rural communities advancing with raised fists, but also of the natural world, in the face of the ravages of industrial agriculture and the effects of anthropogenic climate change. It is upon the outcome of the revolt of this terrestrial assembly, taking the form of a revival of traditional seed knowledge and rejection of input based agriculture in favour of care for the soil, that the future of life on Earth now depends.

Anetta Mona Chişa: *One Are, 2021*

The title of this newly commissioned work references a base unit for the delimitation of territory that has solidified the borders of land ownership and cultivation in Europe since ancient times. It was the Romans who systematised the demarcation of land into centuries (hundreds) as a method to divide and allocate conquered lands, forming a rigid structure of rectangular grids to facilitate the administration of property and collection of taxes. The size and the shape of the work, in which one are of land is translated into a 100m² sculpture, recalls the processes of territorial delimitation that turned land into capital and the related problems of soil governance, the enclosure of the commons and the mechanisms of colonisation. By sculpturally inverting the undulations of the land, the installation also draws attention

to the materiality of the soil, mapping the earthy imprint of agricultural work in markings and interventions in the ground to produce an amorphous cast of the remnants of tilling, cracking and erosion. While discovering commonalities between the demarcation of land and systems of economic control, the work puts the soil squarely in the centre of attention. Alluding to the concreting over of farmland through the relentless expansion of industrial infrastructures, the work problematizes the depletion of topsoil as a result of over-exploitation and accelerating erosion, as well as the toxic effects of pesticides on biotic soil communities.

Biografie

MELANIE BONAJO (*1978)

Digitálna ekofeministka Melanie Bonajo, absolventka Gerrit Rietveld Academy, pôsobí v Amsterdame a vo svojej práci spochybňuje tradičné delenie na mužov a ženy, prírodu a technológie. Prostredníctvom videí, performancií, fotografií a inštalácií skúma duchovnú prázdnotu svojej generácie, študuje meniaci sa vzťah ľudí k prírode a pojmy ako domov, rod a postoje k hodnotám. Samostatne vystavovala vo Frankfurter Kunstverein a Bonnefantenmuseum v Maastrichte, a tak isto v Kunsthaus Hamburg, Stedelijk Museum Amsterdam, Palais de Tokyo v Paríži, Guangzhou Triennial, Haus der Kunst v Mníchove, Manifesta 12 v Palerme a na Medzinárodnom bienále súčasného umenia v Rige. V roku 2022 bude zastupovať Holandsko na 59. bienále v Benátkach.

GERARD ORTÍN CASTELLVÍ (*1988)

Umelec a filmár Gerard Ortín Castellví sa narodil v Barcelone a žije v Londýne. Je absolventom Sandberg Instituut v Amsterdame a v súčasnosti dokončuje doktorandské štúdium na Goldsmiths v Londýne. Svoje práce vystavoval v LUX (Londýn) a vo Fundació Joan Miró (Barcelona), ako aj v Tabakalera (Donostia-San Sebastián), Stedelijk Museum Bureau of Amsterdam (Amsterdam), Office for Contemporary Art (Oslo), Open (Reykjavík), Seager Gallery (Londýn). Jeho diela sa premietali napríklad v Anthology Film Archives (NY), Zumzeig Cinecooperativa (BCN), Numax (Santiago de Compostela). Spolupracuje s umeleckým a filmovým združením Tractora so sídlom v Baskicku.

ANETTA MONA CHIȘA (*1975)

Anetta Mona Chișa sa narodila v Rumunsku a žije v Prahe. Je absolventkou Vyskej školy výtvarných umení v Bratislave. Pracuje s rôznymi médiami vrátane videa, sochárstva, fotografie, často s využitím performancie a jazyka. Jej diela a kolaboratívne projekty boli vystavované na mnohých výstavách medzinárodne. V sú-

časnosti je zapísaná na doktorandské štúdium na Vyskej škole umeleckopriemyselnej v Prahe. Vystavovala na 54. Bienále v Benátkach (2011), v Národnom múzeu súčasného umenia v Bukurešti, na Manifeste 10 v Petrohrade, vo Whitechapel Gallery v Londýne, v Múzeu Sztuki Łódź, v MUMOK vo Viedni a na 29. Bienále grafiky v Lubľane.

ANNALEE DAVIS (*1963)

Annalee Davis je umelkyňa, ktorá pracuje na pomedzí biografie a histórie, pričom sa zameriava na post-plantážové hospodárstvo. Jej ateliér, ktorý sa nachádza na plne funkčnej mliečnej farme na Barbados, prevádzkovaná ako plantáž cukrovej trstiny zo 17. storočia, ponúka kritický kontext pre jej prax zameranú na pozostatky plantáží. Jej dvojjazyčná kniha *On Being Committed to a Small Place (O oddanosti malému miestu)* z roku 2019 vyšla vo vydavateľstve TEOR/ÉTica a bola uvedená spolu s jej samostatnou výstavou Heartseed, tiež v TEOR/ÉTica na Kostarike. Medzi ostatné výstavy patria Dhaka Art Summit, Bangladéš, Kunsthalle Wien, Rakúsko a Medzinárodné bienále v Casablance. Okrem toho mala samostatné výstavy v TEOR/ÉTica, San José, Kostarika a Haarlem Artspace, Wirksworth, Anglicko.

FERENCE GRÓF (*1972)

Ferenc Gróf sa narodil v Maďarsku a žije v Paríži. Je absolventom Maďarskej univerzity umenia v Budapešti a od roku 2012 vyučuje na École Nationale Supérieure d'Art (ENSA) v Bourges vo Francúzsku. Vo svojej práci sa zaoberá ideologickými stopami na pomedzí grafického dizajnu a priestorových zážitkov. Spolu s Jeanom-Baptistom Naudym je zakladajúcim členom parížskeho združenia Société Réaliste (2004 – 2015), ktoré sa zaoberá otázkami súčasnej politickej reprezentácie a textových intervencií. Tvorba Société Réaliste bola prezentovaná na mnohých výstavách a bienále,

napríklad v Šanghaji (2012), Lyone (2009) a Istanbule (2009), a nedávno sa samostatne predstavila v Kiscelliho múzeu a na OFF Biennale v Budapešti.

OTO HUDEC (*1981)

Oto Hudec žije a pracuje na Slovensku. Získal titul PhD na Vyskej škole výtvarných umení v Bratislave. Vo svojej multimedialnej praxi, ktorá zahŕňa maľby, kresby, grafiky, sochy, filmy a umenie vo verejnom priestore, sa zaoberá otázkami ekológie, práv utečencov, sociálnej a environmentálnej spravodlivosti. Samostatné výstavy mal v Kunsthalle Bratislava a Gandy Gallery Bratislava a nedávno vystavoval aj v Ludwig Museum Budapešť, Kunsthalle Düsseldorf, Centre Pompidou v Paríži a De Appel v Amsterdame. Medzi jeho komunitné umelecké projekty patrí Projekt Karavan s Danielou Krajčovou, video workshopy s rómskymi deťmi v slovenských dedinách a Archipelago, participatívne sochárske dielne v Lisabone a na Kapverdských ostrovoch. www.fishisflying.blogspot.com

MARZIA MIGLIORA (*1972)

Marzia Migliora žije a pracuje v talianskom Turíne. Jej diela povyšujú najjednoduchšie ľudské činnosti na okamihy schopné rozprávať úryvky kolektívnej histórie; opakujúce sa témy v jej dielach sa viažu na pamäť ako nástroj vyjadrenia prítomnosti a analýzu práce ako potvrdenie účasti v sociálnej sfére. Jej diela boli vystavené na Bienále v Benátkach 2015, v Múzeu súčasného umenia Castello di Rivoli v Turíne, v Múzeu MAXXI v Ríme, vo Fondazione Merz v Turíne, vo FACT The Foundation for Art & Creative Technology v Liverpoole a v MART, Múzeu moderného a súčasného umenia v Roverete a v Le MAGASIN Centre National d'Art Contemporain v Grenobli.

MYVILLAGES

Umelecký kolektív Myvillages založili autorky Kathrin Böhm (UK/DE), Wapke Feenstra (NL) a Antje Schiffrs (DE) v roku 2003 s cieľom presadzovať nové chápanie

vidieka ako miesta kultúrnej produkcie. Ich dielo sa zaoberá vzťahom medzi vidiekom a mestom, skúma rôzne formy výroby, predsudky a mocenské vzťahy a zároveň váživo spochybňuje kultúrnu hegemoniu mesta. Kolektív sa podieľa na kooperatívnych projektoch v rôznych dedinách a krajinách po celom svete, s cieľom vnieť novú dynamiku do zaužívaných predstáv o miestnych zdrojoch a výrobe, poľnohospodárstve a kultúre, vnútornom a vonkajšom vnímaní.

www.myvillages.org

ILONA NÉMETH (*1963)

Ilona Németh žije a pracuje na Slovensku. Získala titul DLA na Maďarskej akadémii výtvarných umení v Budapešti. V rokoch 2014 – 2019 pôsobila ako profesorka na Katedre Intermedií a multimédií Vyskej školy výtvarných umení v Bratislave. Medzi jej samostatné výstavy patria *Eastern Sugar*, Kunsthalle Bratislava, *Sugarloaf Manufacture*, Karlin Studios/Futura v Prahe, *Pack Up Everything...* v Knoll Gallery v Budapešti a Viedni a *Dilemma* v Ernst Múzeu v Budapešti. Okrem toho vystavovala v MODEM, Debrecín, Ludwig Museum – Múzeum súčasného umenia, Budapešť, KUMU, Tallinn, Múzeu súčasného umenia, Belehrad, Zachęta – Národnej galérii umenia, Varšava a Centre súčasného umenia DOX, Praha. Kurátorský sa podieľala na medzinárodných výstavách *Private Nationalism* a *Universal Hospitality* a vedie projekt *Eastern Sugar*. www.eastersugar.eu

URIEL ORLOW (*1973)

Uriel Orlow žije a pracuje striedavo v Londýne a Lisabone. Študoval na Central Saint Martins, Slade School of Art a získal PhD. na Ženevskej univerzite. Jeho práca je založená na výskume, orientovaná na proces s multidisciplinárnym základom. Zaoberá sa pozostatkami kolonializmu, priestorovými prejavmi pamäti, slepými miestami reprezentácie a rastlinami ako politickými aktérmi. Vystavoval na Bienále

v Benátkach, Manifeste, Bienále v Rige, Bienále v Taipei, Bienále v Lubumbashi, Bienále v Sharjah, Bienále v Moskve, Bienále EVA a Bergen Assembly. Samostatné výstavy mal v Kunsthalle Mainz, La Loge Brusel, Les Laboratoires d'Aubervilliers, The Showroom v Londýne a Castello di Rivoli v Turíne, jeho diela vystavovali múzeá po celom svete vrátane Tate Modern a Palais de Tokyo.

PRABHAKAR PACHPUTE (*1986)

Prabhakar Pachpute žije a pracuje v indickom meste Pune. Má magisterský titul z výtvarného umenia na M.S.U. Baroda (Gudžarát) a bakalársky titul z výtvarného umenia na I.K.S.V.V. Khairagarh (Čatísgarh). Jeho práca reflektuje pracovné podmienky, tvrdí manuálnu prácu, nerovný sociálny rozvoj a pozemkovú politiku v jeho rodnom štáte Čandrapúr. Pomocou surrealistických motívov vytvára veľkolepé nástenné inštalácie imaginárnych krajín a hybridných postáv, ktoré riešia otázky práce, vykorisťovania a začlenenia jednotlivca do kolektívu. Samostatne vystavoval v Experimentar, Kolkata a Jameel Arts Centre, Dubaj a zúčastnil sa skupinových výstav v Kunsthalle Wien, na 2. Bienále v Yinchuane, Bunkier Sztuki v Krakove, 14. Istanbulskom bienále a MACBA v Barcelone.

ALICJA ROGALSKA

Alicja Rogalska sa narodila v Poľsku a pôsobí v Londýne a Berlíne. Jej umelecká prax je výskumná, interdisciplinárna a zameriava sa na sociálne štruktúry a politický podtext každodennosti. Väčšinou pracuje v špecifickom kontexte a vytvára situácie, performance, videá a inštalácie v spolupráci s inými ľuďmi, aby spoločne hľadali emancipačné myšlienky pre budúcnosť. Svoje diela prezentovala v: Kunsthalle Wien (Viedeň), OFF Biennale (Budapešť), Múzeu moderného umenia vo Varšave, TABA-KALERA (San Sebastian), Art Encounters Biennale (Temešvár), Tokyo Photographic Art Museum, Biennale Warszawa, Kyoto Art Centre, Artsadmin (Londýn), Muzeum

Sztuki (Lodž), nGbK (Berlín), Kochi-Muziris Biennale a Ashkal Alwan (Bejrút).

MAJA & REUBEN FOWKES

(Chorvátsko, Veľká Británia)

Maja & Reuben Fowkes sú kurátori, historici umenia a spoluzakladatelia Translocal Institute for Contemporary Art, nezávislého výskumného centra zameraného na stredoeurópske umenie a súčasné ekologické postupy. Ako výskumní pracovníci interdisciplinárneho Inštitútu pokročilých štúdií na University College London pripravili program verejných podujatí na témy ako Biopolitics of the Plasticene (Biopolitika doby plastovej), Turbulent Geopolitics of Sugar (Turbulentná geopolitika cukru) a Floral Collectivism: Postsocialist Eco-Epistemologies (Kvetinový kolektivismus: Postsocialistické eko-epistemológie). Medzi ich ďalšie kurátorské projekty patrí Anthropocene Experimental Reading Room (Experimentálna čítareň antropocénu), Vegetal Mediations: Plant Agency in Contemporary Art and Environmental Humanities (Rastlinné meditácie: zastúpenie rastlín v súčasnom umení a environmentálnych humanitných vedách) na Stredoeurópskej univerzite v Budapešti a umelecky vedený interdisciplinárny výskum na Danube River School. Medzi ich publikácie patria dve knihy zo série World of Art, *Art and Climate Change* (Thames & Hudson, 2022) a *Central and Eastern European Art Since 1950* (Thames & Hudson, 2020) a kniha Maje Fowkes *The Green Bloc: Neo-Avant-Garde and Ecology under Socialism* (2015). Sú autormi mnohých kapitol a článkov v časopisoch, ako aj textov pre výstavné publikácie inštitúcií ako Ludwig Museum for Contemporary Art Viedeň, Bozar Brusel, ZKM Karlsruhe, Muzeum Sztuki, Lodž a Kunsthalle Bratislava. Prednášali a viedli workshopy vo významných inštitúciách súčasného umenia, ako sú MoMA New York, ICA Londýn, Whitechapel Gallery, Pérez Art Museum Miami a MACBA Barcelona. www.translocal.org

Biographies

MELANIE BONAJO (*1978)

Based in Amsterdam and a graduate of Gerrit Rietveld Academy, digital eco-feminist Melanie Bonajo challenges in her work the traditional divisions between men and women, nature and technology. Through videos, performances, photographs and installations, she explores the spiritual emptiness of her generation, examines people's shifting relationship with nature and concepts of home, gender and attitudes towards value. She has had solo show at Frankfurter Kunstverein and Bonnefantenmuseum in Maastricht, and has also exhibited at Kunsthaus Hamburg, Stedelijk Museum Amsterdam, Palais de Tokyo, Paris, Guangzhou Triennial, Haus der Kunst, München, Manifesta 12, Palermo and Riga International Biennial of Contemporary Art. She will represent The Netherlands at the 59th Venice Biennale, 2022.

GERARD ORTÍN CASTELLVÍ (*1988)

Artist and filmmaker Gerard Ortín Castellví was born in Barcelona and is based in London. He is a graduate of Sandberg Instituut, Amsterdam and is currently completing a PhD at Goldsmiths, London. He has shown his work at LUX (London) and exhibited at Fundació Joan Miró (Barcelona) as well as in Tabakalera (Donostia-San Sebastián), Stedelijk Museum Bureau Amsterdam (Amsterdam), Office for Contemporary Art (Oslo), Open (Reykjavík), Seager Gallery (London). His works have been screened in places like the Anthology Film Archives (NY), Zumzeig Cinecooperativa (BCN), Numax (Santiago de Compostela). He collaborates with the artists and filmmaker coop Tractora based in the Basque Country.

ANETTA MONA CHIȘA (*1975)

Born in Romania and based in Prague, Anetta Mona Chișa is a graduate of the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. She works across a variety of media including video, sculpture, photography, often employing performance

and language. Her works and collaborative projects have been exhibited widely internationally. She is currently enrolled in a PhD program at the Academy of Applied Arts in Prague. She has exhibited at the 54th Venice Biennale (2011), the National Museum of Contemporary Art in Bucharest, Manifesta X in St. Petersburg, Whitechapel Gallery, London, Museum Sztuki Łódź, MUMOK, Vienna and at the 29th Ljubljana Biennial of Graphic Arts.

ANNALEE DAVIS (*1963)

Annalee Davis is an artist who works at the intersection of biography and history, focusing on post-plantation economies. Her studio, located on a working dairy farm on Barbados, operated as a 17th century sugarcane plantation, offers a critical context for her practice which engages with the residue of the plantation. Her 2019 bilingual book, *On Being Committed to a Small Place* was published by TEOR/éTica and launched along with her solo exhibition Heartseed, also at TEOR/éTica, Costa Rica. Recent exhibitions include Dhaka Art Summit, Bangladesh, Kunsthalle Wien, Austria and the International Biennale of Casablanca, and solo shows at TEOR/éTica, San José, Costa Rica and Haarlem Artspace, Wirksworth, England.

FERENCE GRÓF (*1972)

Born in Hungary and based in Paris, Ferenc Gróf is a graduate of the Hungarian University of the Arts, Budapest and since 2012 he has taught at the École Nationale Supérieure d'Art (ENSA) in Bourges, France. His work considers ideological footprints, at the intersection of graphic design and spatial experiences. He is a founding member with Jean-Baptiste Naudy of the Parisian co-operative Société Réaliste (2004–2015), whose work considers questions of contemporary political representations and text-based interventions. Société Réaliste's work has also been included in numerous exhibitions and biennials such as Shanghai, 2012; Lyon, 2009; and

Istanbul, 2009, with recent solo presentations at Kiscelli Museum and OFF Biennale, Budapest.

OTO HUDEC (*1981)

Oto Hudec lives and works in Slovakia. He has an PhD from the Academy of Fine Arts and Design, Bratislava. His multimedia practice, encompassing paintings, drawings, prints, sculpture, film and public art, is concerned with issues of ecology, the rights of refugees, social and environmental justice. He has had solo exhibitions at Kunsthalle Bratislava and Gandy Gallery Bratislava, and also shown recently at Ludwig Museum Budapest, Kunsthalle Düsseldorf, Centre Pompidou, Paris and De Appel, Amsterdam. His community art projects include Project Karavan with Daniela Krajčová, video workshops with Roma children in Slovak villages, and Archipelago, participatory sculpture workshops in Lisbon and the Cape Verde islands. www.fishisflying.blogspot.com

MARZIA MIGLIORA (*1972)

Marzia Migliora lives and works in Turin, Italy. Her works elevate the simplest human activities to moments capable of narrating excerpts of collective history; the recurring themes in her works are tied to memory as a tool for articulating the present and the analysis of labour as affirmation of participation in the social sphere. Her work has been exhibited at the 2015 Venice Biennale, Castello di Rivoli Museum of Contemporary Art, Turin, MAXXI Museum, Rome, Fondazione Merz, Turin, FACT The Foundation for Art & Creative Technology, Liverpool and MART, Museum of Modern and Contemporary Art, Rovereto and Le MAGASIN Centre National d'Art Contemporain, Grenoble.

MYVILLAGES

Myvillages was founded by artists Kathrin Böhm (UK/DE), Wapke Feenstra (NL) and Antje Schiffers (DE) in 2003, to advocate for a new understanding of the rural as

a place of and for cultural production. Their work addresses the relationship between the rural and the urban, looking at different forms of production, pre-conceptions and power relationships, whilst passionately questioning the cultural hegemony of the urban. The collective is involved in co-operative projects in various villages and landscapes around the world, with the aim to bring a new dynamism to solidified notions of local resources and production, agriculture and culture, internal and external perception.

www.myvillages.org

ILONA NÉMETH (*1963)

Ilona Németh lives and works in Slovakia. She has a DLA from Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest. From 2014–2019 she was Professor at the Department of Intermedia and Multimedia, Academy of Fine Arts and Design, Bratislava. Her solo shows include *Eastern Sugar*, Kunsthalle, Bratislava, *Sugarloaf Manufacture*, Karlin Studios/Futura, Prague, *Pack Up Everything...* at Knoll Gallery, Budapest and Wien, and *Dilemma*, Ernst Museum, Budapest. She has also exhibited at MODEM, Debrecen, The Ludwig Museum – Museum of Contemporary, Budapest, KUMU, Tallinn, Museum of Contemporary Art, Belgrade, Zachęta – National Gallery of Art, Warsaw and DOX Centre for Contemporary Art, Prague. She co-curated the international exhibitions *Private Nationalism* and *Universal Hospitality*, and leads the *Eastern Sugar* project. www.easternsugar.eu

URIEL ORLOW (*1973)

Uriel Orlow lives and works between London and Lisbon. He studied at Central Saint Martins, the Slade School of Art and has a PhD from University of Geneva. His work is research-based, process-oriented and multi-disciplinary and is concerned with residues of colonialism, spatial manifestations of memory, blind spots of representation and plants as political actors.

His has exhibited at the Venice Biennale, Manifesta, Riga Biennial, Taipei Biennial, Lubumbashi Biennial, Sharjah Biennial, Moscow Biennial, EVA Biennial and Bergen Assembly, with solo shows in Kunsthalle Mainz, La Loge Brussels, Les Laboratoires d'Aubervilliers, The Showroom, London and Castello di Rivoli, Turin, showing his work at museums across the world including Tate Modern and Palais de Tokyo.

PRABHAKAR PACHPUTE (*1986)

Prabhakar Pachpute lives and works in Pune, India. He has an MA in Fine Arts from M.S.U. Baroda, Gujarat and a BA in Fine Arts from I.K.S.V.V. Khairagarh, Chhattisgarh. His practice reflects on the working conditions, relentless excavation, unequal social development and land politics of his home state, Chandrapur. His use of surrealist motifs create spectacular mural installations of imagined landscapes and hybrid figures that address issues of labour, exploitation and the subsuming of the individual into the collective. He has had solo exhibitions at Experimenter, Kolkata and Jameel Arts Centre, Dubai and participated in group shows at Kunsthalle Wien, 2nd Yinchuan Biennale, Bunkier Sztuki, Krakow, 14th Istanbul Biennial and MACBA, Barcelona.

ALICJA ROGALSKA

Born in Poland and based in London and Berlin, Alicja Rogalska's artistic practice is research-led, interdisciplinary and focuses on social structures and the political subtext of the everyday. She mostly works in specific contexts making situations, performances, videos and installations in collaboration with other people to collectively search for emancipatory ideas for the future. She has presented her work at: Kunsthalle Wien (Vienna), OFF Biennale (Budapest), Museum of Modern Art in Warsaw, TABAKALERA (Donostia-San Sebastian), Art Encounters Biennale (Timișoara), Tokyo Photographic Art Museum, Biennale Warszawa, Kyoto

Art Centre, Artsadmin (London), Muzeum Sztuki (Łódź), nGbK (Berlin), Kochi-Muziris Biennale and Ashkal Alwan (Beirut).

MAJA & REUBEN FOWKES (Croatia, Great Britain)

Maja & Reuben Fowkes are curators, art historians and co-founders of the Translocal Institute for Contemporary Art, an independent research centre focussing on Central European art and contemporary ecological practices. As researchers at the University College London's interdisciplinary Institute of Advanced Studies, they have curated a programme of public events on topics including the Biopolitics of the Plasticene, the Turbulent Geopolitics of Sugar and Floral Collectivism: Postsocialist Eco-Epistemologies. Further curatorial projects include the Anthropocene Experimental Reading Room, *Vegetal Mediations: Plant Agency in Contemporary Art and Environmental Humanities* at Central European University Budapest and the arts-led interdisciplinary inquiry *Danube River School*. Among their publications are two books in the World of Art series, *Art and Climate Change* (Thames & Hudson, 2022) and *Central and Eastern European Art Since 1950* (Thames & Hudson, 2020) and Maja Fowkes's *The Green Bloc: Neo-Avant-Garde and Ecology under Socialism* (2015). They have written numerous chapters and journal articles, as well as texts for the exhibition publications of institutions such as Ludwig Museum for Contemporary Art Vienna, Bozar Brussels, ZKM Karlsruhe, Muzeum Sztuki, Lodz and Kunsthalle Bratislava. They have given lectures and led workshops in prominent contemporary art venues such as MoMA New York, ICA London, Whitechapel Gallery, Pérez Art Museum Miami and MACBA Barcelona. www.translocal.org

Kunsthalle Bratislava Nám. SNP 12, 811 06 Bratislava Slovenská republika / Slovak Republic	OTVORENÉ / OPEN Pon – Ned: 12:00 – 19:00 / Mon – Sun: 12 – 7 p.m. Uto: zatvorené / Tue: closed
www.kunsthallebratislava.sk	www.easternsugar.eu

Zriadovateľ / Founder

Spoluorganizátor / Co-organizer

EASTERN SUGAR

Partneri projektu / Partners of the Project

Mediálni partneri / Media Partners

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté. / The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.